

комунальної власності.

Фактором, який об'єднує усі різновиди права публічної власності, є наявність у цих відносинах владного елементу, який полягає в тому, що власник, здійснюючи своє право власності, більшою або меншою мірою використовує свої повноваження як суб'єкта публічного права. Специфічним є й об'єкт цих відносин: майно, що входить до складу публічної власності. Разом із тим їх відрізняє той самий обсяг повноважень, як суб'єкта публічного права, так і суб'єкта права власності [5, с. 9-10, 39-41].

Виходячи з вищезазначеного, можна дійти висновку, що на даний момент в українській юридичній науці є недостатнім традиційне розрізнення первісних та вторинних підстав виникнення права власності. Існує необхідність додаткового чіткого розділення права власності на універсальне та спеціальне, що дасть змогу чітко визначити їх співвідношення, взаємозв'язок, спростить використання та зменшить кількість прогалин в законодавстві.

Література

1. Цивільний кодекс України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/rada/show/435-15>.
2. Цивільне право України. Загальна частина: підручник / за ред. Я. М. Шевченко. – К.: Видавничий дім «Ін Юре», 2009. – 520 с.
3. Цивільне та сімейне право України / за ред. Є. О. Харитонова, Н. Ю. Голубевої. – Х.: Одиссей, 2008. – 680 с.
4. Цивільне право України. Загальна частина: підручник / за ред. І. А. Бірюкова, Ю. О. Заїки. – К.: КНТ, 2006. – 480 с.
5. Цивільне право України: підручник / Є. О. Харитонов, Р. О. Стефанчук, А. І. Дрішлюк та ін. – К.: Юридична література, 2008. – 520 с.

УДК 347.623

Бурносова У. Ю., студентка,
Юридичний факультет,

Тернопільський національний економічний університет, м. Тернопіль
Науковий керівник: Лукасевич-Крутник І. С., к.ю.н., доцент

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ФАКТИЧНИХ ШЛЮБНИХ ВІДНОСИН В УКРАЇНІ

На сьогоднішній день вживаються різні терміни, якими характеризуються відносини чоловіка та жінки, які не перебувають між собою в зареєстрованому шлюбі або в інших шлюбних відносинах – «конкубінат», «цивільний шлюб», «громадянський шлюб», «фактичні шлюбні відносини». Хоча в жодному законодавчому акті не закріплено

поняття «фактичних шлюбних відносин», проте в науковій літературі можна знайти визначення такого поняття. Фактичні шлюбні відносини – це суспільні відносини, які виникають між чоловіком та жінкою, які знаходяться в тривалому союзі, що ґрунтується на спільному проживанні, та які не оформлені в установленому законом порядку як шлюб.

Дослідженням різноманітних аспектів функціонування фактичних шлюбних відносин присвятили свої праці як вітчизняні, так і зарубіжні науковці. Правове регулювання фактичних шлюбних відносин були предметом дослідження таких науковців: Войнаровська О., Дякович М., Овчатова-Редько А., Петреченко С. та інші.

Практичне значення з'ясування поняття фактичного шлюбу зумовлене тією обставиною, що всупереч положенням ч. 2 ст. 21 Сімейного кодексу України (далі – СК України), яка передбачає, що проживання однією сім'єю жінки та чоловіка без шлюбу не є підставою для виникнення у них прав та обов'язків подружжя, інші норми СК України (статті 74, 91 та ін.) встановлюють такі самі майнові права, аналогічні правам подружжя, і для осіб, що знаходяться у фактичних шлюбних відносинах (право спільної сумісної власності на майно, право на утримання) [4, с. 133].

Як зазначає Войнаровська О., фактичними шлюбними відносинами є суспільні відносини, що виникають між жінкою і чоловіком, які знаходяться в тривалому союзі, що ґрунтується на спільному проживанні та веденні спільного господарства, взаємній моральній та матеріальній підтримці, без державної реєстрації шлюбу, за умови їхнього не перебування в будь-якому іншому шлюбі. Таким чином, сучасна наукова думка відносить до основних ознак фактичних шлюбних відносин такі:

— тривалість, постійність та безперервність стосунків між чоловіком та жінкою;

— спільне проживання чоловіка та жінки, об'єднаність чоловіка та жінки спільним побутом;

— ведення чоловіком та жінкою спільного господарства, наявність спільного сімейного бюджету;

— взаємне визнання один одного чоловіком та жінкою перед іншими;

— взаємна моральна та матеріальна підтримка чоловіка та жінки;

— відсутність державної реєстрації шлюбу;

— не перебування чоловіка та жінки в будь-якому іншому шлюбі.

В якості факультативної ознаки науковцями також виділяється наявність у такої пари спільних дітей. Проте така ознака не є визначальною та обов'язковою [2, с. 46].

У статті 74 СК України зазначено, що жінка та чоловік, котрі проживають однією сім'єю, але не перебувають у шлюбі між собою або в будь-якому іншому шлюбі, майно набуте ними за час спільного проживання, належить їм на праві спільної сумісної власності, якщо інше не встановлено письмовим договором між ними [1].

Проте подружжя має право на поділ майна, придбаного ним за час шлюбу, яке буде підтверджуватись свідоцтвом про шлюб. А встановлення, з якого моменту почалися «фактичні шлюбні відносини» буде досить проблемним питанням, оскільки для підтвердження факту спільного проживання і ведення спільного господарства особам, що перебувають в незареєстрованому шлюбі, потрібно буде звернутися до суду і надавати докази такого спільного проживання. Сімейний кодекс України визначає, що для укладення одним із подружжя договорів, які потребують нотаріального посвідчення і (або) державної реєстрації (а це – нерухомість, транспортні засоби), а також договорів стосовно цінного майна, згода другого з подружжя має бути подана письмово та має бути нотаріально засвідчена (ч. 3 ст. 65 СК України). При цьому законодавство не передбачає, і не може передбачити, отримання згоди другого з фактичного подружжя. Тобто норми про розпорядження спільною сумісною власністю подружжя будуть спрацьовувати тільки тоді, якщо права на майно були оформлені на обох осіб, тоді як для подружжя немає значення на кого буде оформлено майно. У випадку, коли фактичний союз не виправдав сподівань і мирних шляхів поділу майна не знайдено, учаснику «фактичних шлюбних відносин» потрібно переконати суд насамперед у тому, що це майно є спільним. Для цього необхідно довести не сам факт перебування у «фактичних шлюбних відносинах», а факт придбання даного конкретного майна за кошти або внаслідок трудової участі обох фактичних чоловіка і дружини [7].

Цікавим є питання, що стосується виникнення аліментних майнових прав на утримання. Зазначається, що воно не залежить від того, в якому шлюбі ви перебуваєте. Чинне законодавство передбачає можливість отримання аліментів і у випадку перебування в зареєстрованому шлюбі (статті 75, 76 СК України), і у випадку «фактичних шлюбних відносин» (стаття 91 СК України). Однак виходячи з аналізу згаданих статей, можна стверджувати, що законні чоловік і дружина мають матеріально підтримувати один одного незалежно від будь-яких обставин. У разі ж «фактичного шлюбу» законодавство вимагає по-перше, щоб відносини між чоловіком і жінкою мали тривалий характер, а по-друге, визначає окремі умови, за яких може виникнути право на утримання. Так, на аліменти має право той з учасників «фактичних шлюбних відносин», хто став непрацездатним під час спільного проживання або якщо з нею (ним) проживає їхня дитина. Проте надаючи жінці право на утримання піз час вагітності, СК України не містить механізму, як саме це право може реалізовуватися, оскільки, якщо за позовом до суду звернеться законна дружина, то батьком майбутньої дитини буде вважатися законний чоловік, а якщо звернеться жінка, яка не перебуває в зареєстрованому шлюбі, їй спочатку доведеться доводити факт спільного проживання з чоловіком, від якого вона хоче отримати аліменти. Крім того, пов'язуючи право на

утримання з тривалим проживанням однією сім'єю, СК України не визначає, який термін спільного проживання буде визначатись тривалим. Тобто в кожному випадку суд буде індивідуально визначати чи є підстави для надання утримання чи ні [7].

Таким чином, перебування осіб у шлюбних відносинах створює передумови для формування низки правових наслідків, отже вступ у такі відносини за своєю суттю є юридичним фактом. Проте виникає проблема щодо визнання фактичного перебування осіб у шлюбі без його реєстрації подією, що встановлює, змінює чи припиняє певні правовідносини [6].

Законодавець майже зрівняв правовий статус майнових правовідносин «законного» та «фактичного» шлюбу, лише з однією відмінністю: у зареєстрованому шлюбі доказувати нічого не потрібно, а при застосуванні ст. 74 СК України необхідно довести, що чоловік та жінка проживають однією сім'єю і не перебувають у шлюбі між собою або в будь-якому іншому зареєстрованому шлюбі; при застосуванні ст. 91 цього Кодексу – факт проживання з нею, ним їхньої дитини у випадках, передбачених сімейним законодавством [3, с. 41].

На думку Дякович М. М. та Сенік С. В. зважаючи на існуюче нині співвідношення та регулювання законодавством України відносин спільного проживання чоловіка та жінки поряд із законним шлюбом, потрібно прийняти одне з двох кардинально протилежних рішень:

— закріпити існування поряд із зареєстрованим шлюбом фактичного шлюбу. У такому разі держава однаково передбачить захист осіб, які проживають у шлюбі, і осіб, які проживають спільно однією сім'єю без шлюбу;

— законодавчо визнати лише зареєстрований шлюб, а правовідносини щодо спільного майна чоловіка та жінки, які спільно проживають однією сім'єю, будуть регулюватися лише нормами цивільного законодавства. Це, безперечно, стане стимулом для зміцнення сімейних відносин, реєстрації шлюбу як підстави створення сім'ї з наслідками, які з цього випливають і які будуть захищені сімейним законодавством, а також для народження та виховання дітей у повноцінних сім'ях [3, с. 43].

Підсумовуючи вищесказане, можна дійти висновку, що велика кількість населення (сімей) України досі перебуває у «фактичному шлюбі». Як зазначають науковці, близько 15 % населення України живуть незареєстрованими, тому така ситуація свідчить про зростання соціального значення «фактичного шлюбу». Оскільки поняття «фактичних шлюбних відносин», яке поширюється на такі союзи, не є закріплене на законодавчому рівні воно потребує більш детального вивчення в теорії сімейного права.

Література

1. Сімейний кодекс України від 10.01.2002 № 2947-III [Електронний

ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2947-14>.

2. Войнаровська О. Фактичні шлюбні відносини як одна із форм співжиття жінки та чоловіка / О. Войнаровська // Юридична Україна. – 2015. – № 3. – С. 44-54.

3. Дякович М. М. Правове регулювання «фактичних шлюбних відносин» / М. М. Дякович, С. В. Сенік // Вісник Верховного Суду України. – 2011. – № 2. – С. 37-43.

4. Овчатова-Редько А. О. Основні риси «фактичного» шлюбу за сімейним законодавством України / А. О. Овчатова-Редько // Актуальні проблеми держави і права. – 2008. – Вип. 38. – С. 132-137.

5. Овчатова-Редько А. О. Поняття «фактичного» шлюбу за сімейним законодавством України / А. О. Овчатова-Редько [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.apdp.in.ua/v41/21.pdf>.

6. Петреченко С. А. Проблеми правового регулювання фактичних шлюбних відносин в Україні: історія та сучасність / С. А. Петреченко [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://legalactivity.com.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=919%3A081014-17&catid=105%3A3-1014&Itemid=130&lang=ru.

7. Правове регулювання фактичних шлюбних відносин [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://old.minjust.gov.ua/8795>.

УДК 004.056.5:347.78:004.738.5 (477) (043.2)

Велікян Л. А., студентка,
Навчально-науковий Юридичний інститут,
Національний авіаційний університет, м. Київ
Науковий керівник: Кметик Х. В., к.ю.н.

ПРАВОВІ МЕХАНІЗМИ ТА ШЛЯХИ ПОДОЛАННЯ ПРОБЛЕМ ЗАХИСТУ АВТОРСЬКИХ ПРАВ В МЕРЕЖІ ІНТЕРНЕТ В УКРАЇНІ

В Україні вже неодноразово робилися спроби створити законодавчу базу для забезпечення можливості використання відкритих публічних ліцензій. Єдиним державним органом, що вбачає проблему та намагається певним чином її вирішити, є Державна служба інтелектуальної власності. Цей орган видав два рекомендаційних акти з проблематики використання вільних публічних ліцензій: Рекомендації щодо застосування вільних публічних ліцензій на використання об'єктів авторського права і суміжних прав та Рекомендації щодо забезпечення правомірності використання комп'ютерних програм вільного користування. У даних документах Державна служба інтелектуальної власності визначила основні поняття у сфері використання вільних публічних ліцензій та намагалася дати законодавче обґрунтування правомірності використання об'єктів права інтелектуальної власності, що розповсюджуються за